

Elvin İsmayıl ƏJDƏRLİ
Azərbaycan Texniki Universitetinin
İqtisadiyyat və Statistika kafedrasının doktorantı

Ayaz Rəhim TAĞIYEV
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universteti
Biznes və logistika kafedrasının doktorantı

AQROBİZNESİN İNKİŞAFININ QEYRİ NEFT SEKTORUNUN İNKİŞAFINDA VƏ ƏHALİNİN MƏŞĞULLUĞUNUN TƏMİNİNDƏ ROLU

Xülasə

Aqrar-sənaye münasibətlərinin iqtisadi mahiyyəti və formalaşması mexanizmi, aqrobiznes strukturlarının təşkilati-iqtisadi formaları, kənd təsərrüfatı məhsullarının dəyər zəncirinin xüsusiyyətləri və onun həlqələri, aqrar-sənaye fəaliyyətinin tənzimlənməsi mexanizmi, aqrar-sənaye fəaliyyətinin sosial aspektləri. sənaye kompleksi, planlaşdırma və proqnozlaşdırma, aqrar-sənaye kompleksində rəqəmsal kənd təsərrüfatı sisteminin əhəmiyyəti, aqrar-sənaye kompleksi və aqrar-sənaye kompleksinin dünya ərzaq sistemində yeri öz əksini tapmışdır. Aqrar sektorda özünüməşğulluğun inkişaf perspektivlərinin müəyyən edilməsi çoxsaylı və müxtəlif amillərin səciyyələndirilməsini nəzərdə tutur. Aqrar sahədə iqtisadi fəallığın və kənd yerlərində məşğulluğun səviyyəsinin yüksəldilməsi amili kimi özünüməşğulluq problemlərinin həlli daha çox mövcud potensialın reallaşdırılması imkanlarından asılıdır. Aqrar sahədə özünüməşğulluq perspektivlərinin dövlət məşğulluq siyasətindən birbaşa asılılığı kənd yerlərində işgüzar fəallığın artırılması üçün mövcud imkanlara diqqəti artırır. Tədqiqat zamanı müşahidə, müqayisəli təhlil, ümumiləşdirmə, ekspert qiymətləndirməsi və sintez üsullarından istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: Aqrobiznes, məşğulluq, iqtisadi inkişaf, innovasiya

JEL: D42

UOT: 338

DOI: <https://doi.org/10.54414/UCQQ9056>

Giriş

Kənd təsərrüfatında iqtisadi və institusional islahatların aparılması özünü aqrar-sənaye əlaqələrinin inkişafının əsas şərti kimi təsdiq etmişdir. Bu nöqtəyi-nəzərdən elmi-iqtisadi ədəbiyyatda aqrar-sənaye fəaliyyəti mikro və makroiqtisadi situasiyalarda maksimum iqtisadi effekti təmin edəcək resurslardan daha səmərəli istifadənin yollarını müəyyənləşdirərək istehsalın təşkili və idarə edilməsi kimi qiymətləndirilir. Beləliklə, aqrar-sənaye kompleksi sistemində istehsal və ticarət fəaliyyətinin idarə edilməsi özünü yüksək istehsal və satış fəallığının stimullaşdırılması, aqrar-ərzaq bazarı subyektlərinin istehsal-ticarət fəaliyyətinin yüksək səmərəli göstəricilərinə nail olmaq istiqaməti kimi göstərir.(4)

Azərbaycanda 2025-ci ilə qədər olan dövr üçün kənd təsərrüfatı istehsalı və elektron poçt üzrə uzunmüddətli baxış ənənəvi əkinçilikdən əlavə dəyər yaradan bazar yönümlü intensiv fermer təsərrüfatına keçidi gücləndirməklə rəqabətqabiliyyətli aqrobiznesin formalaşdırılmasını nəzərdə tutur. Aqrobiznes və sənaye sahələrində müəyyən edilmiş prioritetlər üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində aqrar sektorda əsaslı dəyişiklik (transformasiya) regionlarda ailə təsərrüfatında bu islahatın aparılmasına şərait yaradacaq. Bundan əlavə, 2025-ci ilə qədər ölkədə kooperativ və müqaviləli təsərrüfat sistemi yaradılacaq. Fermerlər həm biznes birliklərində, həm də sektor islahatlarının həyata keçirilməsində fəal rol oynayacaqlar. Ölkədə fermer təsərrüfatlarının inteqrasiyası və üç istiqamətdə (maliyyə resursla-

rına, vəsaitlərə və bazarlara çıxış imkanlarının artırılması) müdaxilələrin həyata keçirilməsi daha böyük dəyər yaradan məhsul istehsal etməyə, qabaqcıl kənd təsərrüfatı təcrübələrini tətbiq etməyə və bununla da təsərrüfatların gəlirlərini artırmağa imkan verəcək. Fermerlərin yüksək keyfiyyətli toxum və gübrə bazarına çıxışı asanlaşdırılacaq, onların investisiya potensialı daha da gücləndiriləcək. Eyni zamanda, yerli bazarlar davamlı olaraq kiçik fermerlərə xidmət göstərəcək və onlara bu bazarlarda daha böyük paya sahib olmağa imkan verəcəkdir.(2)

Azərbaycan əmək ehtiyatları ilə zəngin ölkədir. Bu, respublikamız üçün böyük üstünlük olmaqla yanaşı, bir sıra çətinliklər də vardır. Bu problemlərdən biri əmək bazarının adekvat tənzimlənməsi ilə bağlıdır. Azərbaycanın bu sahədə strateji məqsədi ölkədə yeni iş yerlərinin yaradılmasının davamlı prosesə çevrilməsini təmin etməkdir. Bu strateji xəttə uyğun olaraq respublikamızda yeni iş yerlərinin yaradılmasına, mövcud olanların mühafizəsinə xüsusi diqqət yetirilir.

Aqrobiznesin inkişaf perspektivləri

Azərbaycan kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsullarının əksər növlərinin istehsalında yüksək müqayisəli üstünlüklərə malikdir ki, bu da ona daxili bazarda bir sıra idxal olunan məhsulları əvəz etməyə və müvafiq məhsulların istehsal potensialını artırmaqla rəqabətqabiliyyətli məhsulların ixracını genişləndirməyə imkan verir. Bununla belə, istehsal potensialının gücləndirilməsi baxımından müvafiq tədbirlər, o cümlədən dövlət dəstəyi tədbirləri daha çox dəyər zəncirinin ilkin mərhələlərinə yönəlib. Bununla belə, bazarın inkişafı və əlverişli şəraitdə bazara daxil olma məsələləri də strateji əhəmiyyət kəsb edir və bu istiqamətdə ciddi dəyişikliklərə, o cümlədən bazar infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə ciddi ehtiyac var. Həmçinin istehsalçılarla emalçılar arasında qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq arzuolunan səviyyədə deyil ki, bu da dəyər zəncirinin bütün hissələrində aqrobiznesin inkişafını məhdudlaşdırır.

Aqrobiznesin inkişafının dəstəklənməsi üçün infrastruktur mərkəzləşdirilmiş, irimiqyaslı və ixracyönümlü kənd təsərrüfatı parklarının, aqrobiznes inkubatorlarının və kənd təsərrüfatı istehsalı zonalarının və əsas ticarət yollarının yaxınlı-

ğında yerləşən startapların yaradılmasına əsaslanır. Azərbaycanda bir neçə aqroparkın yaradılması, fiziki və sosial infrastruktura dövlət investisiyalarının səmərəliliyinin artırılması, logistika qovşağında Azərbaycanın rəqabət qabiliyyətinin gücləndirilməsi, qida və kənd təsərrüfatı istehsalı sektorlarına müxtəlif investorların cəlb edilməsi və s. kimi müxtəlif məqsədlərə nail olmaq olar. Azərbaycanda aqropark, aqrobiznes inkubatorları və startapların yaradılması ilə mövcud emal olunmuş və emal olunmamış ixrac məhsullarının istehsalını artırmaq və emalı təşviq etmək, həmçinin ənənəvi kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalını canlandırmaq və idxalı əvəz edən məhsulların istehsalı. Aqroparkların, aqrobiznes inkubatorlarının və startapların belə şəbəkəsi aqrar sektorda klaster yanaşmasından istifadə imkanlarını artırır. Aqroparklar yerli və xarici investorları cəlb edən biznes mühitinin yaradılması üçün bir sıra məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirilməsinə şərait yaradır. Aqropark modeli klaster (qruplaşma) yanaşmasına əsaslanır ki, bu da mürəkkəb müəssisələrə nisbətən daha mərkəzləşdirilmiş və daha geniş miqyasda fəaliyyət göstərən emal mərkəzlərinin yaradılmasına xidmət edir. Aqroparklar logistika infrastrukturuna yaxın yerləşərək yerli və xarici bazarlara çıxış imkanlarını artırır, lazımı səviyyədə ixraca şərait yaradır və beynəlxalq investorları cəlb edir.(6, 45)

Aqrobiznes inkubatorlarının yaradılması aqrar sektorda startapların, kiçik və orta sahibkarların inkişafını təmin etmək üçün vacibdir. Bununla əlaqədar ölkədə aqrobiznes inkubatorlarının yaradılmasına bu istiqamətdə işlər mərhələli şəkildə aparılacaq və aşağıdakı mərhələləri əhatə edəcək: Aqrobiznes konsaltinq xidmətinin institusional gücləndirilməsi; Əvvəlcə aqrar sektorda biznes mühitinin ümumi təhlili aparılacaq və təhlilin nəticələrinə əsasən ölkə üçün ən uyğun aqrobiznes inkubator modeli və dəyər zənciri müəyyən ediləcək. Ümumilikdə, ölkənin hər bir iqtisadi rayonu üçün 10 biznes inkubator, bir biznes inkubatorun yaradılması nəzərdə tutulur.

Biznes inkubatorlarının yaradılmasına ilkin olaraq aqroparkların yaradılacağı zonalarda, yəni Abşeron, Lənkəran, Quba-Xaçmaz və Gəncə-Qazax iqtisadi rayonlarında başlamaq olar. İnstitusionallaşma prosesinin özünün bir neçə mərhələni əhatə etməsi gözlənilir:

□ iqtisadi rayonlar üzrə müqayisəli üstünlüklərə malik məhsulların seçilməsi;

□ aqrobiznes inkubatorunun prioritet fəaliyyət sahələrini müəyyən edən strateji planın hazırlanması;

□ tədris materiallarının hazırlanması;

□ təlimçilər üçün təlimlərin keçirilməsi.(5)

Yeni başlayanların, kiçik və orta sahibkarların biznes bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi. Aqrobiznes inkubatorları tam fəaliyyətə başladıqdan sonra onlar regionlar üzrə elan ediləcək və əvvəlcədən hazırlanmış meyarlar əsasında regionun xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq dəyər zənciri üzrə 50 rezident seçiləcək. Məsələn, Quba-Xaçmaz bölgəsi üçün sakinlər xammal tədarükçüləri, alma və ya digər iri meyvə və ya tərəvəzlərin dəyər zəncirində işləyən istehsalçılar, emalçılar, distribyutorlar və ticarətçilər olacaqlar. Seçilmiş rezidentlərə təlimlərin keçirilməsi nəzərdə tutulur və sonda hər bir rezident biznes plan hazırlayacaq. Daha sonra hazırlanmış biznes planlar əsasında ən uğurlu rezidentlər (məsələn, 25 rezident) seçiləcək və onlara biznesin təşkili və idarə edilməsi üzrə daha dərinlən təlim keçiləcək. Başlanğıc kapitalın əldə edilməsində və biznesin təşkilində dəstək. Təlimi uğurla başa vuran və real biznes planı hazırlayan rezidentlərə sonradan qaytarılması şərti ilə başlanğıc kapital verilməkdir, sonra isə biznesin təşkili üçün praktiki dəstək davam etdiriləcək. Maliyyəyə çıxışın təmin edilməsi. Biznes inkubatorun dəstəyi ilə biznesə başlayan və uğurla davam etdirən şəxslərin biznesin genişləndirilməsi üçün maliyyə resurslarına çıxışının təmin edilməsinə dəstəyin davam etdirilməsi planlaşdırılır. Bu dəstək həmin şəxslərin güzəştli şərtlərlə kredit resurslarına çıxışının təmin edilməsindən ibarət olacaq. Bu məqsədlə xüsusi mexanizmlərin işlənilməsi hazırlanması imkanları qiymətləndiriləcək. O cümlədən, biznes inkubatorunun rəyi və ya tövsiyəsi əsasında banklara və ya digər kredit təşkilatlarına müraciət edən şəxslərə kreditlərin verilməsi prosedurlarının sadələşdirilməsi, xüsusi güzəştli kreditlərin verilməsi kimi mexanizmlərin hazırlanması nəzərdə tutulur. Biznes inkubatorların rəvan fəaliyyətinin təmin edilməsi. Biznes inkubatorların fəaliyyətinin davamlılığını təmin etmək məqsədilə rezidentlərə mərhələli şəkildə verilmiş başlanğıc kapitalın qaytarılması zamanı əlavə komissiyaların tutulacağı gözlənilir ki, bu da ayrılmış vəsaitdən

əlavə əlavə kapitalın formalaşmasına imkan verəcəkdir.(2)

Aqrar sahədə özünüməşğulluğun inkişaf perspektivləri

Respublikamızda əhalinin məşğulluq imkanlarının genişləndirilməsinə yönəlmiş əmək münasibətlərinin qeydiyyatı elektron sistemindən istifadəyə başlanılmışdır. Nazirlər Kabinetinin 17 mart 2020-ci il tarixli qərarına əsasən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində publik hüquqi şəxs, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində publik hüquqi şəxs kimi, Prezident İlham Əliyevin 4 iyul 2019-cu il tarixli Fərmanının icrasında ölkəmizdə əmək bazarının səmərəli tənzimlənməsi baxımından Milli Rəsədxananın yaradılması da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Rəsədxana öz fəaliyyətini əmək, məşğulluq və sosial müdafiə sahələrində səmərəli idarəetmə qərarlarının qəbulu üçün təkmil monitoring, təhlil və proqnozlaşdırma sisteminin yaradılması istiqamətində həyata keçirir.(2)

Ölkədə əhalinin əmək bazarına inteqrasiyasını təmin etmək üçün praktiki səviyyədə həyata keçirilən tədbirlərin miqyası kifayət qədər genişdir. Son illər respublikamızın sənaye xəritəsi yeni müəssisələr hesabına zənginləşmişdir. Regionlarda kənd təsərrüfatı yeni yanaşmalar əsasında inkişaf edir. Aqrar sahədə pambıqçılıq, baramaçılıq, tütünçülük kimi böyük gəlir gətirən imkanlara və yüksək əmək məhsuldarlığına malik sahələrin davamlı inkişafı üçün mühüm addımlar atılır. Bütün bunlar da öz növbəsində respublikamızda əmək bazarının genişlənməsinə müsbət təsir göstərmişdir. Azərbaycan hökuməti də koronavirus pandemiyası dövründə iş yerlərinin qorunmasına həssas yanaşmışdır. Qeyd edək ki, 2020-ci ildə respublikamızda məşğulluğun dəstəklənməsi proqramı geniş miqyasda həyata keçirilib. Bu və digər tədbirlər sayəsində ölkəmizdə işsizlik səviyyəsi 5 faizə endirilib ki, bu da dünyada ən yaxşı göstəricilərdən biridir.

Azərbaycanda əmək bazarının tənzimlənməsi üzrə işlər 2024-cü ilin əvvəlindən eyni intensivliklə davam etdirilir. Bu ilin 6 ayı ərzində Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən 47,4 min nəfər işsiz və işaxtaran münasib işlə təmin olunub.

Aqrobiznes və məşğulluq siyasəti - rəqəmsal mühitin üstünlükləri

Milli kənd təsərrüfatı sektorunun inkişafı tənqidi olaraq əmək bazarında rəqabətə davamlı mütəxəssislərin hazırlanmasından asılıdır. Hazırda özəl kənd təsərrüfatı istehsalat subyektlərində əsasən öz bacarıq və bacarıqlarını təcrübə ilə əldə etmiş şəxslər çalışır. Onların yenilikləri qəbul etmələri, integrasiya və əməkdaşlığa hazırlıq səviyyəsi arzuolunan səviyyədə deyil. Buna görə də Azərbaycanda “2025-ci ilə qədər qeyri-formal və qeyri-formal təhsil vasitəsilə əldə edilmiş səlahiyyətlərin tanınması sisteminin formalaşdırılması” nəzərdə tutulur. Məlumat üçün bildiririk ki, müvafiq işlərə 2017-ci ildə başlanılıb. Dinamik inkişaf edən iqtisadi-sosial şəraitdə kənd yerlərində və aqrar sektorda ixtisaslı kadrlara ehtiyacın müəyyənləşdirilməsi məsələsi daim gündəmdə olmalıdır. Bunun üçün rəqəmsal texnologiyalardan istifadə etməklə monitoring və proqnozlaşdırma sisteminin yaradılması məqsədə uyğundur. Odur ki, “Azərbaycan Respublikasının 2019-2030-cu illər üçün Məşğulluq Strategiyası”nda “əmək bazarını təhlil etməyə və ixtisaslı kadrlara, habelə müxtəlif bacarıqlara olan tələbatı müəyyən etməyə imkan verən monitoring və proqnozlaşdırma sisteminin formalaşdırılması” məqsədi qoyulmuşdur.(2)

Sadalanan və digər səbəblərdən aqrar sahədə ali təhsilli mütəxəssislərin xidmətinə real tələbat gözlənilən səviyyədə deyildir. Milli aqrar sektorda həyata keçirilən sistemli tədbirlərin innovasiyaların fəallığını artıracağı və yüksək təhsilli sənaye mütəxəssislərinin xidmətlərinə tələbatı dəstəkləyəcəyi gözlənilir. Hesab edirik ki, bu tədbirlərin həyata keçirilməsi çox güman ki, aqrar sahədə məşğulluq strukturunun təkmilləşdirilməsinə, kənd yerlərinin özünüməşğulluq potensialının inkişafına müsbət təsir göstərəcəkdir. Aqrar sahədə özünüməşğulluq subyektlərinin sosial portretinin yaradılması istiqamətində aparılan tədqiqatların nəticələrindən aydın olur ki, bu subyektlər arasında gənclərin xüsusi çəkisi kifayət qədər yüksəkdir. Ona görə də gənclərin kənd təsərrüfatı işlərinə cəlb edilməsi, onların kənd yerlərində özünüməşğulluq perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsi xüsusi diqqətə layiq məsələdir. Deyə bilirik ki, gənclərin kəndə, kənd təsərrüfatı işlərinə ümumbəşəri meyarlar üzrə lazımı səviyyədə marağının olmaması ötən əsrin

ikinci yarısından başlayaraq daha da kəskinləşən global problemdir.

Dünyanın əksər ölkələrində, o cümlədən inkişaf etmiş ölkələrdə gənclərin kənd təsərrüfatı fəaliyyətinə marağının aşağı səviyyədə olması müşahidə edilir. Hətta Avropa İttifaqında bu vəziyyət hazırda kifayət qədər ciddi problem hesab olunur. Eurostatın məlumatına görə, 2016-cı ildə Avropa İttifaqında hər on təsərrüfat menecerindən yalnız birinin yaşı 40-dan aşağı olub (10). Artıq qeyd edildiyi kimi, ölkəmizdə kənd təsərrüfatında layiqli əməyin təmin edilməsi istiqamətində görülən işlərin ilkin müsbət nəticələri göz qabağındadır. Aparılan sorğular göstərir ki, gənclərin aqrar sahədə özünüməşğulluğa cəlb edilməsi üçün layiqli iş şəraitinin yaradılması əsas şərt ola bilər. Ona görə də bu istiqamətdə işlər daha geniş miqyasda aparılmalı, bütün mümkün sahələrdə kənd yerlərində layiqli əməyin təmin edilməsi tədbirləri davamlı olmalıdır. Kənd yerlərində digər məşğulluq növlərindən fərqli olaraq özünüməşğulluq subyektlərinə güzəştlərin (vergi güzəştləri istisna olmaqla) verilməsi mexanizminin işlənilib hazırlanması prosesini sürətləndirmək lazımdır. Gənclərin yeniliyə, orijinallığa daha çox meyilli olmasını nəzərə alaraq, onlara innovativ fəaliyyət üçün əlverişli iqtisadi və hüquqi şərait yaratmaq lazımdır. Onların etdikləri yeniliklər kənd təsərrüfatının inkişafı üçün töhfələri tərəfindən öyrənilməli və geniş şəkildə tanınmalıdır. Xüsusilə rəqabətqabiliyyətli rəqəmsal kənd təsərrüfatı texnologiyalarının tətbiqi sahəsində yeniliklər ilkin mərhələdə hüquqi, informasiya və metodiki dəstək alınmalıdır.(3)

Hazırda aqrar-sənaye sektorunda rəqəmsallaşmanın əsası hesab edilən rəqəmsal platformalar sektorun əsas xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla tətbiq edilməlidir. Bu baxımdan, ilk növbədə, kənd təsərrüfatı fəaliyyəti sahəsinin parçalanması məsələsi ön plana çıxmalıdır. Rəqəmsal infrastruktur inkişaf etdirilərkən ərazi fərqlərinin kəndin xeyrinə olmadığı nəzərə alınmalı və bu məsələdə təşəbbüskar gənc fermerlərə lazımı şəraitin yaradılmasına köməklik göstərilməlidir. Aqrar sektorda innovativ məşğulluq və özünüməşğulluğun perspektivli sahəsi təbii ehtiyatlardan qənaətlə istifadəni təmin etməkdir. Tədqiqatlar göstərir ki, kənd təsərrüfatı istehsalı üçün innovativ resurs qənaət edən texnologiyaların yüksək səmərəliliyi iri şəhərlərə yaxın ərazilərdə əldə edilir. Bunun

əsas səbəbi ilkin araşdırmalardan göründüyü kimi bazara yaxınlıqdır.

Nəticə

Belə ki, aqrar-sənaye münasibətlərinin səmərəli formalaşdırılması problemlərin vaxtında aşkar edilməsi və aradan qaldırılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etməklə yanaşı, həm də kənd təsərrüfatı məhsullarının səmərəli dövriyyəsi, istehsalının və satışının təşkili, rəqabətqabiliyyətli məhsuldarlığın inkişafı sahələrində müəyyən edilmiş tədbirlərin elmi əsaslandırılmasına imkan verə bilər. mühiti və bazar şəraitinin düzgün qiymətləndirilməsi. Eyni zamanda, kənd təsərrüfatının yeni inkişaf səviyyəsinə çatması üçün elmi yanaşmaların və biznes resurslarının konsentrasiyası zəruridir. Bu onu göstərir ki, istehsal və biznes sahəsində tək cə nəzəri deyil, həm də praktiki biliklərə malik olan mütəxəssislər, aqrar-sənaye fəaliyyəti ilə məşğul olan kadrlar olmadan kənd təsərrüfatını inkişaf etdirmək mümkün deyildir.

Aqrobzines sferasında özünüməşğulluğun inkişaf perspektivlərinə təsir edən mühüm amil kimi icmadaxili əmək bölgüsünün kollegial əsaslarla həyata keçirilməsi kənd yerlərində işaxtaranlara bacarıq və vərdiş amilləri əsasında üstünlüklər verə bilər. Özünüməşğulluq subyektləri arasında gənclərin xüsusi çəkisi yüksək olduğuna görə onlara xüsusi yanaşmaq məqsədəuyğundur. Kənd yerlərində özünüməşğulluq subyektlərinə müavinətlərin verilməsi mexanizminin işlənilib

hazırlanması prosesini sürətləndirmək, rəqəmsal kənd təsərrüfatı texnologiyalarından istifadəyə hüquqi, informasiya və metodiki dəstəyi təmin etmək lazımdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ataşov B.X. Aqrar sahədə struktur və səmərəlilik problemləri. (Nəzəriyyə və praktika). Bakı 2017 “Kooperasiya” nəşriyyat, 536 s.
2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 30 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş 2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası.
3. Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı.
4. Xəlilov H.A. Aqrar iqtisadiyyatda sistem transformasiyaları və modernləşdirmə şəraiti. Bakı, “Mütərcim” nəşriyyatı, 2005, 228 s.
5. İbrahimov İ. Aqrar sahənin iqtisadiyyatı. Monoqrafiya. Bakı-2016, 655 s.
6. Quliyev E.A. Qlobal ərzaq təhlükəsizliyi: reallıqlar, çağırışlar və perspektivlər. Bakı, “Kooperasiya” nəşriyyat-2018, 480 s
7. Muradov R.Ş. Müasir mərhələdə əhəlinin məşğulluq quruluşunun formalaşması və təkmilləşdirilməsi problemləri. Bakı, 2006, 255 s.
8. Sərdarov T.Ə. Bazar münasibətləri şəraitində Azərbaycan Respublikasında əhalinin və məşğulluğun formalaşması Bakı 2009, 478 s.

Elvin İsmayil AJDARLI

Doctoral student of the Department of Economics and Statistics of
Azerbaijan Technical University

Ayaz Rahim TAGHİYEV

Azerbaijan State University of Economics
Doctoral student of the Department of Business and Logistics

THE ROLE OF AGRIBUSINESS DEVELOPMENT IN THE DEVELOPMENT OF THE NON-OIL SECTOR AND PROVIDING EMPLOYMENT TO THE POPULATION

Summary

The economic essence and formation mechanism of agribusiness relationships, organizational-economic forms of agribusiness structures, characteristics of the value chain for agricultural products and its links, mechanism of regulation of agribusiness activity, social aspects of agribusiness, planning and forecasting, importance of digital agricultural system in agribusiness sphere, agribusiness management

mechanism and the place of agribusiness in the global food system is reflected. Determining the prospects for the development of self-employment in the agricultural sector involves the characterization of numerous and different factors solving the problems of self-employment as a factor of increasing the level of economic activity in the agricultural sector and the level of employment in rural areas is highly likely to depend on the possibilities of realizing the existing potential. The direct dependence of the prospects of self-employment in the agricultural sector on the state employment policy increases attention to the existing opportunities for increasing business activity in rural areas. In the course of the research, observation, comparative analysis, generalization, expert assessment and synthesis methods were used.

Keywords: Agribusiness, employment, economic development, innovation

Эльвин Исмаил АДЖДАРЛЫ

Докторант кафедры экономики и статистики
Азербайджанского Технического Университета

Аяз Рахим ТАГИЕВ

Азербайджанский Государственный
Экономический Университет
Докторант кафедры бизнеса и логистики

РОЛЬ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА В РАЗВИТИИ НЕНЕФТЯНОГО СЕКТОРА И ОБЕСПЕЧЕНИИ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ

Резюме

Отражены экономическая сущность и механизм формирования агропромышленных отношений, организационно-экономические формы структур АПК, особенности цепочки создания стоимости сельскохозяйственной продукции и ее звеньев, механизм регулирования агропромышленной деятельности, социальные аспекты агропромышленного комплекса, планирование и прогнозирование, значение цифровой аграрной системы в сфере АПК, механизм управления агропромышленным комплексом и место агропромышленного комплекса в мировой продовольственной системе. Определение перспектив развития самозанятости в аграрном секторе предполагает характеристику многочисленных и разнообразных факторов. Решение проблем самозанятости как фактора повышения уровня экономической активности в аграрном секторе и уровня занятости населения сельской местности во многом зависит от возможностей реализации имеющегося потенциала. Прямая зависимость перспектив самозанятости в аграрном секторе от государственной политики занятости повышает внимание к существующим возможностям повышения деловой активности в сельской местности. В ходе исследования использовались методы наблюдения, сравнительного анализа, обобщения, экспертной оценки и синтеза.

Ключевые слова: Агробизнес, занятость, экономическое развитие, инновации